

ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΑΘΗΣΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ 2024-2025 – Β΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ – ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ: 5	ΜΗ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΣΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
Γνωστικά Αντικείμενα	
• Ακουστικές Δεξιότητες 1 δ.π.	
• Αρμονία 2 δ.π.	
• Χορωδία 2 δ.π.	

Διδακτικά εγχειρίδια - Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Ακουστικές Δεξιότητες

- Βελεγράκης, Α. & Θεοφανοπούλου, Τζ. (-). *Ανάπτυξη Ακουστικών Ικανοτήτων*. Τεύχη 1&2 (+2 CD κάθε τεύχος). Αθήνα: Φ. Νάκας.
- Μηνακάκης, Δ. (2014). *Εγχειρίδιο Ακουστικών Δεξιοτήτων (+MP3-CD + Τετράδιο Ασκήσεων)*. Αθήνα: Παπαρηγορίου Κ. – Νάκας Χ.
- Cleland, K., Dobrea-Grindahl, M. (2010). *Developing Musicianship Through Aural Skills*. New York: Routledge.
- Krueger C. (2016) *Progressive Sight Singing*. USA: Oxford University Press.
- Ottman, R. W., & Rogers, N. (2013). *Music for Sight Singing*. Upper Saddle River, N.J: Pearson Prentice-Hall.
- Young, P. M. (Ed.) (2004). *Kodály Choral Method: 333 Elementary Exercises in Sight Singing*. USA: Boosey & Hawkes.
- Εκπαιδευτικό Υλικό Γραφείου Μουσικής ΜΕ - ΥΠΑΝ.

Αρμονία

- Kostka, F., Payne, D. & Almén B. (2018) *Tonal Harmony with an introduction to post-tonal music*. New York: McGraw-Hill Education.
- Αμαραντίδης, Α. & Αρχαύλη, Ειρ. (1994). *700+44 Θέματα Αρμονίας Τεύχος 1*. Αθήνα: Παπαρηγορίου Κ. – Νάκας Χ.
- Αμαραντίδης, Α. (2011). *Το τονικό μουσικό σύστημα (Η αρμονία της μουσικής)*. Αθήνα: Παπαρηγορίου Κ. – Νάκας Χ.
- Διαμαντής, Γ. (2007). *Αρμονία*. Αθήνα: Νάκας.
- Ξιναρίδης Στ. (19--). *Αρμονία- Θεωρία και Θέματα για Λύση*. Τεύχος Α' και Β'. Λεμεσός: Ιδιωτική Έκδοση.
- Εκπαιδευτικό Υλικό Γραφείου Μουσικής ΜΕ - ΥΠΑΝ.

Χορωδία

Το γνωστικό αντικείμενο της Χορωδίας αναπτύσσεται μέσα από πολλαπλές πηγές και υλικό που παρέχονται από τον/την μαέστρο/α σύμφωνα με την ηλικία και ικανότητες των χορωδών, το περιεχόμενο και ύφος μιας συναυλίας (παρτιτούρες χορωδιακών έργων και φωνητικών ασκήσεων για το μάθημα, ψηφιοποιημένες παρτιτούρες, υλικό ακροάσεων κλπ.)

- DeVenney, D. (2010): *Conducting Choirs – Set*. Roger Dean Publ Co.
- Roe, P.F. (1983). *Choral Music Education*. (Second Edition). North Texas: Waveland Press, INC.
- Scherchen, H. (1989). *Εγχειρίδιο Διευθύνσεως Ορχήστρας*. Μπφρ. Κ. Νάσος. Αθήνα: Νάσος.
- Κερετζή, Α. (2004). *Διεύθυνση Χορωδίας: Πρώτες Βοήθειες*. Αθήνα: Orpheus.
- Μανιάτης, Τ. (2004). *Η Τέχνη της Χορωδίας*. Αθήνα: Φ. Νάκας
- Τσιμούρη, Χ. (2004). *Αναπτύσσοντας Πολύπλευρες Μεθόδους Χορωδιακής Διδασκαλίας*. Αθήνα.

Υλικά και μέσα που θα χρησιμοποιήσουν οι μαθητές/μαθήτριες κατά τη διδασκαλία του μαθήματος

Για όλα τα γνωστικά αντικείμενα:

- Μουσικά όργανα (*ιδιαίτερα συστήνεται η χρήση των keyboards στις ΑΔ*), ατομικά μουσικά όργανα, μουσικά όργανα τάξης, και Μουσική Τεχνολογία (διατίθενται στις σχολικές μονάδες συμπεριλαμβανομένων tablets)
- Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με κάρτα ήχου και κάρτα γραφικών, συνδεδεμένος με διαδραστικό πίνακα ή βιντεοπροβολέα (διατίθενται στις σχολικές μονάδες). Ηχεία καλής ποιότητας.
- Καθίσματα άνετα

Επιπρόσθετα για τη Χορωδία:

- Μουσικά Όργανα (Πιάνο / ηλεκτρικό πιάνο)
- Διαπασών
- Υλικά βιωματικών δραστηριοτήτων (Όργανα τάξης, καθρέφτης, μαξιλάρια, μοκέτα, στρώματα, υφάσματα, μπάλα, και άλλα)

ΓΕΝΙΚΟΣ ΣΚΟΠΟΣ (ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ)

Το μάθημα της Μουσικής στην Α΄ Λυκείου αποτελεί ομοιόμορφη συνέχεια των προηγούμενων τάξεων/ βαθμίδων, καθώς διέπεται από την ίδια φιλοσοφία για τη μουσική εκπαίδευση και αντίστοιχες παιδαγωγικές προσεγγίσεις. Η άρτια και πολυσχιδής προσέγγιση της διδασκαλίας του μαθήματος, καθιστά -όσους μαθητές το επιθυμούν- ικανούς να προχωρήσουν για μουσικές σπουδές σε πανεπιστημιακό επίπεδο με την αποφοίτησή τους.

Γενικός Σκοπός του μαθήματος αποτελεί η ανάπτυξη των μαθητών σε ολοκληρωμένους μουσικούς, μέσα από μια ολιστική μουσική εκπαίδευση, η οποία στηρίζεται στη θεωρία και πράξη της μουσικής. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη μουσική κατανόηση και επικοινωνία του μαθητή καθώς ακούει, αναπαράγει, καταγράφει, τραγουδά, εκτελεί και δημιουργεί μουσική. Ο σκοπός αυτός επιτυγχάνεται μέσα από την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων τονικής αρμονικής ανάλυσης και εναρμόνισης μελωδίας, ανάπτυξης δεξιοτήτων ακρόασης σε συνδυασμό με τη φωνή και την εκτέλεση, καθώς και χορωδιακής εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, δίνεται έμφαση στην απόκτηση θετικών στάσεων και κατάλληλων συμπεριφορών οι οποίες συνάδουν με την ταυτότητα ενός μουσικού.

Ειδικότερα, ο σκοπός του κάθε αντικειμένου περιγράφεται ως ακολούθως:

- Σκοπός του αντικειμένου των *Ακουστικών Δεξιοτήτων* είναι η ανάπτυξη της ακουστικής αντίληψης των μαθητών, μέσα από το σολφέζ, την αρμονία στο πιάνο και την εκτέλεση, τη μουσική ορθογραφία (*dictée*), κ.ά.
- Το αντικείμενο της *Αρμονίας* αναφέρεται στη θεωρία και πράξη της τονικής αρμονίας, που αφορά κυρίως στην περίοδο από το 1650 μέχρι το 1900. Σκοπός της διδασκαλίας του αντικειμένου είναι να καλλιεργήσει τις δεξιότητες των μαθητών στην αναγνώριση και κατανόηση της αρμονικής δομής της ευρωπαϊκής μουσικής, στον χειρισμό του μουσικού υλικού συνειδητά και στοχευμένα, μέσω ανάλυσης μουσικών αποσπασμάτων ή/και μικρών έργων και εναρμόνισης δοσμένης μελωδίας. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται ώστε η εκτέλεση και η εσωτερική ακοή να χρησιμοποιούνται από τον μαθητή ως εργαλεία και μόνιμες μαθησιακές λειτουργίες για την κατανόηση της αρμονίας της μουσικής.
- Σκοπός του αντικειμένου της *Χορωδίας* αποτελεί η διδασκαλία τεχνικών καλλιέργειας της φωνής και της ακοής μέσα από τη χορωδιακή εμπειρία με τη χρήση σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων. Το μάθημα έχει κυρίως πρακτικό και δευτερευόντως θεωρητικό χαρακτήρα. Αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της επαφής των μαθητών με τη μουσική μέσα από το φυσικό όργανο της ανθρώπινης φωνής και στην κατανόηση του πλούτου που αυτό εμπεριέχει ως μέσο έκφρασης και δημιουργίας. Σημειώνεται ότι τα γνωστικά αντικείμενα της χορωδίας αναπτύσσεται συνεπικουρικά με τα άλλα γνωστικά αντικείμενα της αρμονίας και των ακουστικών.

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ)

Μέσω του μαθήματος οι μαθητές/μαθήτριες να είναι σε θέση να:

1. ακολουθούν διαδικασίες μουσικού γραμματισμού, ώστε να κατανοούν τα στοιχεία της μουσικής.
2. αποκτήσουν δεξιότητες μουσικής δημιουργίας, που αφορούν -κυρίως- στον αυτοσχεδιασμό και τη σύνθεση, στο πρότυπο προσεγγίσεων προγενέστερων δημιουργών της θεωρίας.
3. αναπτύξουν τις ακουστικές τους δεξιότητες, ώστε να εντοπίζουν ακουστικά στοιχεία της μουσικής και να ανταποκρίνονται σε αυτά με μουσικό τρόπο.
4. αναπτύξουν δεξιότητες χορωδιακού τραγουδιού προκειμένου να τις χρησιμοποιούν για την κατανόηση της μουσικής.
5. γνωρίσουν τη φωνή τους ως μουσικό όργανο με άπειρες εκφραστικές ικανότητες.
6. αναπτύξουν κατάλληλες τεχνικές φωνητικής εκτέλεσης.
7. μπορούν να ελέγχουν το τονικό ύψος, το ρυθμό, τα εκφραστικά μέσα και την ένταση της φωνής τους.
8. αναπτύξουν επαρκώς τις ακουστικές τους δεξιότητες ειδικά σε σχέση με τις ιδιαίτερες συνθήκες του χορωδιακού συνόλου.
9. αναπτύξουν την εσωτερική τους ακοή.
10. αναπτύξουν επαρκώς την αισθητική και αισθητηριακή τους αγωγή.
11. αναγνωρίζουν τη σημειογραφία της χορωδιακής παρτιτούρας.
12. χρησιμοποιούν το σώμα τους ως ηχείο και να μάθουν να εκφράζονται μέσα από αυτό.
13. γνωρίσουν ποικίλα μουσικά ακούσματα από διάφορα είδη, στυλ και πολιτισμούς.
14. καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη και τη μουσική τους αντίληψη (στο επίπεδο του πλαισίου αυτού) μέσα από τα εκάστοτε μουσικά παραδείγματα διαφορετικών μουσικών ειδών και στυλ.
15. αποκτήσουν σχετικό έλεγχο της σκηνικής τους παρουσίας και να είναι σε θέση να τη χρησιμοποιούν ως εκφραστικό μέσο, αποκτήσουν δεξιότητες μουσικής δημιουργίας, που αφορούν -κυρίως- στην εκτέλεση, τον αυτοσχεδιασμό και τη σύνθεση, στο πρότυπο προσεγγίσεων προγενέστερων δημιουργών.
16. αναπτύξουν την ατομική τους μουσική ταυτότητα προκειμένου να προχωρήσουν σε πανεπιστημιακές σπουδές με απώτερο στόχο την επαγγελματική τους αποκατάσταση ή/και την πολύπλευρη ανάπτυξη του τόπου τους.
17. αναπτύξουν αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, συναισθηματική ωριμότητα αλλά και αίσθηση συνεργατικότητας, πειθαρχίας και αλληλεγγύης.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

(με σειρά διδασκαλίας)

ΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

- Ρυθμός
 - Μέτρα: εμπέδωση α' τετραμήνου, 3/8, 4/8
 - Αξίες και παύσεις: εμπέδωση α' τετραμήνου,
 - Σύνδεση Διαρκείας
 - Ελλιπές μέτρο
- Μελωδία
 - Μελωδικά διαστήματα: εμπέδωση α' τετραμήνου, 6^η μικρής, 6^η μεγάλης
 - Μελωδίες: Σε μείζονες και ελάσσονες κλίμακες μέχρι δύο (2) διέσεις/υφέσεις
- Αρμονία
 - Αρμονικά διαστήματα: εμπέδωση α' τετραμήνου, 6^η μικρής, 6^η μεγάλης, 7^η μικρής
 - Συγχορδίες: εμπέδωση α' τετραμήνου, τετράφωνες μείζονες συγχορδίες με 7^η μικρή σε ευθεία κατάσταση, Ναπολιτάνικη 6^η (N6)
 - Συνδέσεις συγχορδιών: κύριων και δευτερεύουσων τετραφώνων συγχορδιών σε ευθεία κατάσταση (I/i, IV/iv, V/V', ii, iii, vi/VI), σε α' αναστροφή (I⁶/i⁶, ii⁶, IV⁶/iv⁶) και σε β' αναστροφή (I^{6/4}/i^{6/4}, IV^{6/4}/iv^{6/4}, V^{6/4}), καθώς και το πλάγιο της υποδεσπόζουσας, με ξένους φθόγγους (ποικίλμα, προήγηση)
 - Τρίτη της Πικαρδίας
 - Πτώσεις: όλες με χρήση συγχορδιών σε ευθεία κατάσταση (συμπερ. V7), α' και β' αναστροφή. Η Ναπολιτάνικης έκτη (N6) στην τέλεια αυθεντική πτώση (N6 – V – I, N6 – I6/4 – V – I)

ΑΡΜΟΝΙΑ

- **Δευτερεύουσες Συγχορδίες σε β' αναστροφή:** Ορθή αρίθμηση, ορθοί διπλασιασμοί, σε περιορισμένη χρήση και υπό προϋποθέσεις:
 - Δεύτερη αναστροφή της επιτονικής και επιδεσπόζουσας συγχορδίας :
 $ii_4^6, ii_4^6, vi_4^6, VI_4^6$
- **Συνέχεια στη συγχορδία δεσπόζουσας με προσθήκη 7ης - V^7**
 - Διαδοχές συγχορδιών (με δοσμένο μπάσο/σοπράνο) με V^7 σε ευθεία κατάσταση και λύση στην Τονική και την Επιδεσπόζουσα συγχορδία (πλήρης και ελλιπής μορφή της V^7)
 - **Αναστροφές της V^7** : α' αναστροφή V_3^6 , β' αναστροφή V_3^4 , γ' αναστροφή V_2^4 ή V_2
(κάθε αναστροφή διδάσκεται χωριστά και εισαγάγεται σταδιακά, σύμφωνα με οδηγίες που θα δοθούν αργότερα)
 - Εξαιρετικές λύσεις
- **Όλες οι Πτώσεις που προηγήθηκαν στην ύλη Α' τετραμήνου και**
 - **δανεισμένη 4η του ελάσσονα τρόπου στην πλάγια πτώση σε μείζονες τονικότητες**
 $I - IV_4^6 - I$
- **Συγχορδία Ναπολιτανικής έκτης. N_6 - αναγνώριση στη μελωδική γραμμή της σοπράνο και ορθή λύση (όχι χρήση)**
 - **Πριν από μισή πτώση**
 $N_6 - V/V^7, N_6 - I_4^6/i_4^6 - V/V^7$
 - **Πριν τη τελική κατάληξη:**
 $N_6 - I_4^6/i_4^6 - V/V^7 - I/i$
και με Τρίτη Πικαρδίας
- **Ξένοι Φθόγγοι Β1 :**
 - **Διαβατικοί φθόγγοι: Αναγνώριση και ορθή λύση (ΟΧΙ ΧΡΗΣΗ)**, σήμανση με αστερίσκο (*)
(Συνεχίζεται η αναγνώριση, ορθή λύση και χρήση ποικίλματος και προήγησης)

Σημείωση: Δίνονται ασκήσεις αναγνώρισης όλων των πιο πάνω σε έργα διαφορετικών εποχών και συνθετών. Εμπέδωση (βιωματικά σε τραγούδια ή συνθέσεις των μαθητών/τριών), καθώς και ασκήσεις τετράφωνης εναρμόνισης με δοσμένο μπάσο/σοπράνο (απαραίτητα με διάνθιση με ξ. φθ.). Όλα τα παραδείγματα και οι ασκήσεις, να περιορίζονται σε τονικότητες μέχρι δύο (2) αλλοιώσεις. Να δίνεται απαραίτητα ο πίνακας με τα κριτήρια αξιολόγησης της εναρμόνισης.

ΧΟΡΩΔΙΑ

1. Ανατομία/Φυσιολογία φωνητικού συστήματος

- Μέρη φωνητικού και αναπνευστικού συστήματος
- Παραγωγή της φωνής
- Έκταση φωνών και κατάταξη φωνών στη χορωδία
- Μεταφώνηση

2. Φωνητική τεχνική

- Στάση σώματος
- Αναπνοή
- Λειτουργία φωνητικών χορδών
- Είδη φωνητικής τοποθέτησης
- Χορωδιακή άρθρωση
- Ποιότητα ήχου
- Υγιεινή της φωνής

3. Σωματικό και φωνητικό ζέσταμα

- Πρόσωπο, σώμα, αναπνοή
- Τοποθέτηση φωνής
- Φωνήεντα, έκταση, ευελιξία, σύμφωνα κ.λπ.
- Ορθό τονικό ύψος

4. Καλλιτεχνική έκφραση

- Εκφραστικά σύμβολα
- Σύνδεση λόγου και μουσικής
- Τονισμοί
- Ερμηνεία
- Μελωδικές και ρυθμικές φράσεις

5. Σκηνική παρουσία

- Διατάξεις χορωδιών
- Είσοδος-έξοδος χορωδιών και μαέστρου
- Οπτική επαφή με μαέστρο
- Στάση σώματος/σωματική έκφραση/ θεατρικότητα/εκφραστικότητα
- Ενδυμασία
- Δόσιμο τόνου
- Ψυχολογία

6. Είδη χορωδιακών συνόλων και έργων

- Παιδική, μικτή, όμοιων φωνών, δωματίου κ.λπ.
- A capella, έργα με συνοδεία, ομοφωνικά έργα, κανόνας, έργα με αντίστιξη ή μίμηση κ.λπ.

7. Χορωδιακό ρεπερτόριο

Ο/Η μαέστρος/α υποχρεούται να διδάξει τα έργα που συν-αποφασίζονται στην αρχή του τετραμήνου και **ένα** από τα έργα που περιλαμβάνονται στις δοθείσες δεξαμενές (ελληνόφωνο ή ξενόφωνο) (Βλ. Ρεπερτόριο Χορωδίας στον Ετήσιο Προγραμματισμό)

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	
ΓΡΑΠΤΗ	ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ (ΣΥΝΤΡΕΧΟΥΣΑ/ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ)
ΜΟΡΦΗ	ΜΟΡΦΗ
<p>Ένα (1) γραπτό διαγώνισμα (40') κατά τη διάρκεια του τετραμήνου στις ΑΔ και στην Αρμονία και μία (1) σύντομη γραπτή άσκηση στη Χορωδία.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"><p style="text-align: center;"><u>Βαρύτητα Γνωστικών Αντικειμένων και Μέρη Διαγωνίσματος Τετραμήνου</u></p><p>Μέρος Α΄: Ακουστικό Μέρος</p><ul style="list-style-type: none">Ακουστικές Δεξιότητες 35%<p>Μέρος Β΄: Γραπτό Μέρος</p><ul style="list-style-type: none">Αρμονία 50%<p><u>Μία γραπτή άσκηση μέχρι 20 λεπτά στο μάθημα:</u></p><ul style="list-style-type: none">Χορωδία * 15%</div> <p>* Στη γραπτή άσκηση της Χορωδίας θα περιλαμβάνονται ερωτήσεις πάνω στη Διάταξη χορωδίας, έκταση φωνής και ταξινόμηση φωνών (SATB), Μορφή, Είδος, Τονικότητα, Υφή, Κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο κ.α. που αφορά το υποχρεωτικό έργο που διδάσκεται την εκάστοτε σχολική χρονιά.</p>	<p>i. Συμμετοχή μαθητή/τριας στην τάξη ή/και στο εργαστήριο Αξιολογητέα: ΔΕΕ Επίσης: η προσπάθεια, συνέπεια, συμμετοχή, ενδιαφέρον, πρωτοβουλίες κλπ.</p> <ul style="list-style-type: none">Εργαλεία Αξιολόγησης:<ul style="list-style-type: none">από τον/ την εκπαιδευτικό: παιδαγωγικό ημερολόγιο με περιγραφικές παρατηρήσεις και σχόλια στη βάση διαβαθμισμένων κριτηρίων (ρούμπρικες) και κλιμάκων ελέγχου (checklists), φύλλα εργασίας κλπ.από τον/τη μαθητή/τρια: αυτο- και ετερο-αξιολόγηση, αναστοχαστικό ημερολόγιο στη βάση κριτηρίων <p>ii. Κατ' οίκον εργασία δίνεται για εμπέδωση των διδακτέων όπου κι εφόσον χρειαστεί, αλλά και ως προετοιμασία για σύντομες ασκήσεις</p> <p>iii. Σύντομες ασκήσεις στην τάξη Επεξήγηση Φυλλάδιο Αυτοαξιολόγησης, Ετεροαξιολόγησης, Φύλλο Εργασίας, Φύλλο Ακρόασης, ομαδική ερευνητική εργασία για το ιστορικό και πολιτισμικό υπόβαθρο των διδασκόμενων έργων / τραγουδιών κλπ.</p> <p>iv. Δραστηριότητες διάκρισης ή/και εθελοντική εργασία που σχετίζονται με το μάθημα πέραν της διδασκαλίας στην τάξη</p> <ul style="list-style-type: none">Αξιολογητέα: συμμετοχή σε δράσεις (ενδοσχολικές ή και εξωσχολικές: χορωδία, ορχήστρα, διαγωνισμοί και εκδηλώσεις όπως το φεστιβάλ Μάριος Τόκας-Κώστας Μόντης, ο διαγωνισμός διαφήμισης, θεατρική παράσταση κλπ.), η προσωπική ενασχόληση με τη μουσική κ.ά.Μέθοδοι/Τρόποι Αξιολόγησης:<ul style="list-style-type: none">από τον/ την εκπαιδευτικό: σημειώσεις στο παιδαγωγικό ημερολόγιο. Παρουσιολόγιο.από τον/ τη μαθητή/τρια: συλλογή στοιχείων: διακρίσεις, διπλώματα, έπαινοι, βραβεία, κλπ.